

תורה והוראה

240

פרשת מקץ תשע"ה

קוראים יקרים!

חודשי החורף אינם, כפי הנראה, זמן מתאים לחגים ומועדים. תקופת החורף - תקופה של קור, של לילות ארוכים, ושל היעדרות בני אדם, במידה האפשרית, מרשות הרבים - אינה מעודדת אווירת חג.

אכן, מועדי התורה - פסח, שבועות, וסוכות - כולם נופלים בחודשי הקיץ והאביב. גם פורים, אחד משני מועדים דרבנן (כמו כן תשעה באב, שאף הוא 'מועד' דרבנן), נופל סמוך ונראה לחודש האביב של פסח. רק ימי החנוכה, לבדם, מאירים באורם את אפילת החורף.

במה רב כוחו של חג החנוכה, חג המחדיר אור בהיר לתוך "לילי טבת הארוכים"?

נראה שתקופת הקיץ היא אכן תקופה של גילוי. קצירת התבואה ואיסופה אל הבית קובעים מועדים, יעדים שלקראתם הולכת השנה כולה. זמן הקיץ הוא זמן של שמחה, של עלייה לרגל, לירושלים ולמקדש. מועדי התורה הם עידנים של גילוי שכינה, זמנים מיוחדים בהם באים כל ישראל לראות את אור המנורה, אור המעיד שהשכינה שרויה בישראל (שבת כב).

החורף הוא זמן של העדר. התבואה נעדרת מן השדות. אין בו מועדים. אין בו יעד.

מאמר השבוע עוסק בעניין העדפת שמן זית להדלקת נרות חנוכה. מה הטעם שנאמר להעדפה זו? האם יש להימנע מהדלקה בנר שעווה? האם יש להעדיף שמן הראוי לאכילה? בשאלות אלו, ועוד, נעסוק במאמר השבוע.

שמן זית להדלקת נר חנוכה

עיקר הנס של חג החנוכה, כפי שהוא מופיע בתלמוד, הוא עניין פח השמן שנמצא בטהרה לאחר שטימאו היוונים את ההיכל. למרות גדלו הקטן, דלק פח השמן לשמונה ימים - ומכאן לתקנת חכמים של שמונת ימי חנוכה (שבת כא, ב).

כפי שנראה להלן, המעורבות הספציפית של שמן זית - שבו הדליקו את מנורת המקדש - הביא כמה מפוסקי ההלכה והמפרשים להעדיף שמן זית להדלקת מנורת החנוכה. במאמר זה נדון בהעדפה זו, יחד עם דינים ועקרונות נוספים הנוגעים להדלקת נרות חנוכה.

מהן הטעמים שנאמרו ביחס להדלקה בשמן זית? האם מותר להדליק בנרות שעווה, גם ברובד של לכתחילה? האם על שמן להיות ראוי לאכילה? בשאלות אלו, ועוד, נדון בהמשך הדברים.

עדיפות שמן זית: אור צלול

פוסקים רבים, ראשונים וגם אחרונים, מזכירים את העדיפות של זמן זית על-פני שאר אמצעי הדלקה (עי' רוקח רכו; משנה ברורה תרעג, ד; ערוך השולחן תרעג, א). הלכה עקרונית זו נפסקה כבר בדברי הרמ"א (שם, סעיף א). ואולם, שני טעמים נאמרו להעדפה זו, ויש לבררם.

הסיבה המפורשת בגמרא (שבת כג, א) להעדפת שמן זית, כפי שמובא בשם רבי יהושע בן לוי, היא מפני צלילות האור: "אריב"ל כל השמנים כולן יפין לנר, ושמן זית מן המובחר. אמר אביי: מריש הוה מהדר מר אמשחא דשומשמי - אמר האי משך נהוריה טפי (רש"י: אינו ממנהר לכלות כשמן זית), כיון דשמע לה להא דריב"ל מהדר המישחא דזיתא - אמר האי צליל נהוריה טפי" (רש"י: צלול ומואר).

דברי חכמים אינם מזכירים בפירוש הדלקת נר חנוכה, וניתן להבינם כהוראה כללית או כהוראה ספציפית ביחס לנרות שבת (עי' בית יוסף, אורח חיים רסד). אולם בדברי התוספות מבואר שהכוונה דווקא לנרות חנוכה (שכן לעניין נרות שבת פשיטא שיש להעדיף שמן זית), וכך מובא בבית יוסף (תרעג) בשם הרוקח.

נראה לכאורה שכך הטעם אף בדברי הרמ"א ש"זמן זית מן המובחר", וכמה פוסקים כתבו שמסיבה זו נאמרה ההעדפה של שמן זית (עי' לבוש ב; בן איש חי, וישב א, יב; חיי אדם קנד, ח; קיצור שולחן ערוך קלט, ד - וכן אחרים). כך הגר"א והפרי חשד הזכירו את המקור לפסק הרמ"א בדברי הגמרא הנ"ל.

שמן זית מעין הנס

בין המקורות שהוזכרו בדברי הרמ"א (בסוגריים – ייתכן שאין המקור מדברי הרמ"א עצמו) הוא הכל בו (חנוכה מד). בדברי הכל בו מבואר טעם נוסף להעדפת שמן זית, שכתב: "יש מדליקים בנרות שעווה... אמנם המצוה המובחרת בשמן זית, לפי שבו היה הנס".

לדברי הכל בו, מבואר כי גם אם אורם של נרות שעווה אינו פחות צלול מזה של שמן זית, עדיין יש להעדיף שמן זית, זאת מפני שהנס אירע עם שמן זית.

כך גם עולה מתוך דברי הרמ"א עצמו. בשולחן ערוך (תרעג, א) נפסקה ההלכה שכל השמנים כשרים להדלקת נר חנוכה, וכפי שפסק גם הרמב"ם (הלכות חנוכה פרק ד, הלכה ו): "כל השמנים וכל הפתילות כשרות לנר חנוכה". לכך הוסיף הרמ"א: "ומיהו שמן זית מצוה מן המובחר. ואם אין שמן זית מצוי, מצוה בשמנים שאורן זך ונקי. ונוהגין במדינות אלו להדליק בנרות של שעווה, כי אורן צלול כמו שמן".

מבואר בדברי הרמ"א שיש שתי מעלות להדלקה בשמן זית. מעלה אחת היא צלילות האור. ואולם, ניתן להשיג מעלה זו על-ידי הדלקה בשעווה – ועדיין יש עדיפות בשמן זית, לכאורה מפני שאירע בו הנס. כך עולה אף מדברי הרמ"א בדרכי משה (שם).

יש לציין את עיקר הדין שכל השמנים כשרים לנר חנוכה. לעניין חנוכה מקיימים את המצווה גם אם הנר נכבה לאחר ההדלקה, כך שגם שמנים בעלי איכות נמוכה יותר כשרים – ובתנאי שיש אפשרות שהאור יימשך למשך כחצי שעה (עי' חיי אדם קנד, ח; קיצור שולחן ערוך קלט, ד; משנה ברורה תשע"ג, א; הליכות שלמה ב, טו, א, הערה א).

להדליק בנרות שעווה

לדעת המאירי (שבת כא), אמרת רבי יהושע בן לוי הנ"ל כוללת שתי נקודות שונות. הנקודה האחת היא עדיפותו הכללי של שמן לשעווה: יש להעדיף הדלקה בשמן על פני שעווה, מפני שנס חנוכה אירע בשמן. הנקודה השנייה היא שמתוך כל השמנים, יש להעדיף שמן זית, מפני שאורו צלול.

לפי פירושו עולה כי מקיימים "זכר לנס" מיוחד בהדלקת נרות חנוכה על-ידי ההדלקה בשמן – שמן כלשהו, ולא דווקא שמן זית – שכן הנס אירע בשמן. כך עולה גם מדברי המשנה ברורה (ס"ק ד), שמזכיר את המצווה להעדיף שמן על פני שעווה, בלי להזכיר שמן זית.

ישנם פוסקי הלכה שהלכו צעד אחד קדימה, וכתבו שהוראת הגמרא להכשיר את כל השמנים להדלקה נאמרה רק ביחס לשמנים, ולא לשעווה, שפסולה להדלקה. כיון שנס חנוכה אירע בשמן, אין להכשיר אלא שמנים, ואילו המדליק בשעווה לא יצא ידי חובתו (עי' שער הציון ס"ק ד).

כך היא דעת המהר"ל מפראג (בספרו נר מצווה, עמ' כד), הן מפני שהנס נעשה בשמן, והן מפני שלדעתו נרות של שעווה או חלב אינם נקראים "נר" לעניין הדלקה, אלא "אבוקה", ולכן פסולים הם להדלקת נר חנוכה (לדעת המהר"ל ההבדל בין נר לבין אבוקה הוא שבנר אין האור שולט בכל השמן, אלא בראש הפתילה בלבד, ואילו באבוקה האור והלהב שולטים בכל השמן, כפי שהוא בנר של שעווה שכורכים את השעווה סביב הפתילה).

ואולם, דעה זו דעת יחיד היא, ורובם המכריע של הפוסקים סובר כי מותר להדליק בנר שעווה, כפי שהעיד הרמ"א שכך נהגו, וכן העיד באליה רבה (ס"ק ב) שהמנהג במקומו היה להדליק בנר שעווה. בערוך השולחן (סעיף ו) כתב בזה כי "ראיתי מי שכתב דנר שעווה דומה לאבוקה, ואין מברכין עליו נר חנוכה, ואיני יודע איזה אבוקה יש בזה אם לא כששתים קלועים ביחד".

נמצא אפוא שמוותר להדליק בנר שעווה, אלא שאין זו העדיפות הראשונה (עי' גם ברכי יוסף תרעג, ד; משנה ברורה ד). כשמדליקים בנרות שעווה יש להעדיף נרות ארוכים, מפני כבוד הנרות (מגן אברהם תרעב, ג; חיי אדם קנד, כא; משנה ברורה תרעב, ו).

בערוך השולחן (סעיף א) העיר שכאשר אדם נמצא רחוק מבתו, מותר לכתחילה להדליק

הגילוי של חנוכה הוא שגם החורף, גם תקופה של העדר, אינו אלא הכנה לגילוי - דרך לקראת היעד הממשמש ובא. כמו חושך הלילה שמקדים את אור היום, כך העדר החורף מקדים את גילוי הקיץ. בחורף זורעים את הזרע, ובקיץ קוצרים את הקצירה.

זוהי העדות הנפלאה של נרות חנוכה - עדות שבו התנחם אהרן הכהן לאחר שלא זכה ליטול חלק בקרבנות הנשיאים. אמנם שרויים אנו בחושך - אבל אין זו אלא תקופת מעבר. אמנם אין אתנו ניסים גלויים, אבל יש ויש עמנו ניסים נסתרים - כנס חנוכה (ניצחון המלחמה) שעליו אנו אומרים הלל והודאה. אמנם אין גילוי שכינה, אבל בהיחבא, בהסתר, עדיין שורה השכינה בישראל.

הנרות הללו - קודש הם. גם בעומק החול, בעומק החורף, יש עמנו אור קדושה.

לכל אחד מאתנו חזון. לכל אחד יעד. את היעד המבוקש לא ניתן להשיג בין רגע. כברייטו של עולם, לפני כל אור בא חושך: "ויהי ערב, ויהי בוקר".

חג החנוכה מלמד אותנו שחודשי החורף אינם העדר, אלא דרך; לא אינות, אלא הכנה לאור. כך בנוגע לחיינו אנו, כאשר נתונים אנו בחושך, נדע נאמנה שאין כאן חושך, אלא דרך.

התנאי לכך הוא שנדליק נרות חנוכה. שנכיר ונדע שאנחנו בדרך, ויותר מכל, שנכיר ביעד שלקראתו אנו הולכים. עד כמה שאנו מכירים שאותו אור של נרות חנוכה נמשך ובא מגילוי עתידי - ולשם נכון פעמינו - נזכה להאיר את חושך הדרך באור היעד.

מכאן, הדרך קצרה: "אז אגמור, בשיר מזמור, חנוכת המזבח".

פוסקים (כגון הרב שמואל ואזנר שליט"א והרב אשר וייס שליט"א) שאין צורך להדר בהידור זה, וניתן להסתפק בשמן זית למאור, כנהוג.

שימוש בשמן של שמיטה

יש פוסקים שכתבו שיש להימנע משימוש בשמן שיש בו קדושת שביעית. הסיבה לכך היא שיבול שיש בו קדושת שביעית מיוחדת לאכילה והנאה – ולא לשריפה. כיון שאסור ליהנות מנרות חנוכה, הרי שאין לדרך זו להשתמש בשמן של שמיטה לצורך הדלקת הנרות (ע"י פסחים נב, ב; שו"ת שבט הלוי ח"א, סימן קפד).

ואולם, אחרים הקלו בעניין זה, שכן לדעתם הדלקת נרות חנוכה אינה נחשבת "שריפה", כיון שיש הנאה ברורה מתוך נרות חנוכה של פרסום הנס על-ידי אור הנרות.

כפי שמותר להשתמש בפירות של שמיטה לצורך פרסום עסק פרטי, כך לדעות אלו מותר להשתמש בשמן של שמיטה לשם פרסום הנס (ע"י שו"ת מנחת שלמה, ח"א, סימן מב; ח"ג, סימן קכב).

אכילת סופגניות

עוד מנהג חנוכה המתייחס לשמן הוא הכנת ואכילת סופגניות. גם מנהג זה מזכיר את נס חנוכה, שאירע בשמן (ע"י מנהג ישראל תורה תרע; נטעי גבריאל נא, יב, הערה יג).

לעניין זה, למרבית המזל, לא מצאנו העדפה לשמן זית! איחולי חנוכה שמח לכל קורא.

בנרות שעווה, ורבים הסכימו כי לילידים ניתן ליטול נרות שעווה לכתחילה (ע"י שו"ת שבט הקהתי ח"ו, סימן רמו, א; תשובות והנהגות ח"ג, סימן ריט, י; דולה ומשקה עמ' רלח).

שמן הראוי לאכילה

בקובץ מבקשי תורה על חנוכה הביא בשם הרב יוסף שלום אלישיב זצ"ל שיש להעדיף שמן זית הראוי למאכל על-פני שמן זית למאור, וזאת כדי להידמות כמה שיותר לשמן זית של מנורת המקדש. כך נאמר בשם הרב משה שטרנבוך שליט"א, שיש להעדיף זמן זית זך ביותר, כדי להידמות להדלקת המקדש.

ואולם, כפי שהבאנו לעיל, יש שכתבו שכל הדמיון למקדש מתקיים בהעדפת הדלקה בשמן על-פני הדלקה בשעווה, ולפי זה העדפת שמן זית על-פני שמנים אחרים אינו מפני הדמיון לנס, אלא מפני צלילות האור בלבד. לפי זה, בוודאי שאין צורך ועניין להעדיף שמן הראוי למאכל.

גם לפי הפוסקים שהעדיפו שמן זית מפני הדמיון לשמן המנוכה (כגון הח"י אדם קנד, ח), לא מצאנו שיזכירו הפוסקים העדפה של קירבה לשמן זית של המקדש (הטיפה ראשונה של כל זית), ומשמע מדבריהם שכל שמן זית מקיים את מעלת השמן.

יש להעיר כי גם שמן זית למאור ראוי, במידה מסוימת, למאכל – וגם כי גם שמן זית זך ביותר אינו דומה לשמן של המקדש (ובעצם פסו להדלקת המקדש – ע"י ברמב"ם, הלכות איסורי מזבח ז, י) – כך שקצת קשה להדר בדימוי לשמן של מקדש. ייתכן שמטעמים אלו כתבו כמה

שו"ת הלכתי

מתוך השאלות שנשאלו באתר האינטרנט din.org.il בשבוע האחרון

הדלקת נרות חנוכה לאסיר הנמצא בבית הסוהר

שאלה:

הבעל יושב בבית האסורים ואשתו מדלקת בביתו האם הוא חייב להדליק בבית הסוהר? לחאורה אין לו דין אכסנאי אלא זהו הדירה הקבועה שלו עכשיו וחייב בהדלקה? מאוד אשמח לקבל תשובה ומקורות יישר כח וחנוכה שמח

תשובה:

שלום רב

מצד השאלה שהעלית שזהו מקומו הקבוע, נראה פשוט שהוא יכול לסמוך על ההדלקה בביתו, שכן היותו כאן לא מפקיע ממנו את ביתו העיקרי, וכמו שבחורי ישיבות לדעת הרבה פוסקים יכולים לסמוך על ההדלקה בביתם כפי שהכריע הגר"ע יוסף, וגם החולקים טעמם שהם אינם סמוכים על שולחן אביהם, משא"כ כאן שודאי ביתו העיקרי עוד מצפה לו... ואין לומר שכאן שהוא מנוע מלשוב הביתה דינו חמור יותר, שכן בסוגית הגמרא ביומא דף יא מבואר להיפך, שמחמת שבית האסורים הוא מקום שאדם דר בו בעל כרחו זו סיבה יותר להחשיב זאת כדירת עראי ולא כדירת קבע.

כמו כן אם לא מדליקים עליו בביתו לא ניתן לסמוך שם על דין אכסנאי, כיון שעובדי בית הסוהר אינם מחוייבים להדליק שם, ונמצא שאין שם בעל הבית מחוייב בהדלקה שניתן להיות טפל אליו. לכן, אם יש שם אסיר המדליק והוא רואה נרות, יכול הוא לסמוך על ההדלקה בביתו, ואם אינו רואה שם נרות, עליו להדליק ולכוין שאינו רוצה לצאת בהדלקה בביתו, כפי שהביא המשנה ברורה בסי' תרעז מדברי המרדכי בכל אדם שאינו בבית בחנוכה.

האם האבא כשהוזר מאוחר מדליק שוב נרות בברכה / הדלקת נרות ע"י נורות השמליות

שאלה:

שלום רב כבוד הרב!

1. האם מותר להדליק נרות פעמיים באותה חנוכה (אם האבא חוזר מהעבודה מאוחר כשכולם ישנים ועדיין לא הדליק, עליו להשיג חנוכה אחרת??)
 2. האם הדלקת חנוכיית-חשמל מיוחדת (מופעלת ע"י סוללות), נחשבת לקיום המצווה?
 תודה רבה מראש!
 תשובות לשאלות אלו יעזרו למשפחתי מאוד!

בברכה,

תשובה:

שלום רב,

1. מותר להדליק פעמיים באותה חנוכה, כלומר, כשהאבא חוזר מאוחר יותר.
 אולם מאחר שלגבי הברכה של האבא יש קצת בעיה, אסביר את ההבדלים כדי שתדעו איך לנהוג. ותחילה נקדים: לדעת השו"ע (הספרדים): כל בית מדליק רק חנוכה אחת. כלומר, בעל הבית מדליק עבור על בני הבית. ולדעת הרמ"א (אשכנזים): מעיקר הדין רק בעה"ב מדליק, והמהדרים מדליקים כל בני הבית.
 לפיכך, לדעת הרמ"א, אין כל בעיה שהאבא ידליק בברכה מתי שהוא חוזר הביתה, שכן הוא בודאי לא מתכוון לצאת ידי חובה בהדלקת בני ביתו, שהרי בודאי הוא רוצה לצאת ידי המהדרין. אולם לדעת השו"ע יתכן מאד שכבר יצא ידי חובה בהדלקתם של בני ביתו, שכבר הדליקו בזמן. ואם כך אסור לו לברך אח"כ. לכן עדיף שיכוון שלא לצאת ידי חובה בהדלקה של בני הבית (אם הם גדולים). וכך הוא יוכל לברך כשיחזור מהעבודה.
 2. הדלקה בחנוכיית חשמל אינה נחשבת הדלקת נרות חנוכה.

מקורות:

1. מחלוקת השו"ע והרמ"א סי' תרע"א סעי' ב'. וראה עוד בסי' תרעז במשנה ברורה ס"ק טו-טז.
 2. פוסקים רבים כותבים שאין להשתמש בנר חשמלי לנרות חנוכה. הסיבה לכך היא שיש להדליק נרות חנוכה בנר ופתילה, זכר לאורות המנורה (שו"ת הר צבי, או"ח ח"ב, סימן קיד). העקרונות של תאורה חשמלית הם כמובן שונים בתכלית, ולכן אין בהם קיום תקנת נרות חנוכה. סיבה נוספת לכך היא שכאמור, לנורה חשמלית יש דין של אבוקה, שאינה דומה לנר רגיל, ואינה כשרה להדלקת נרות חנוכה. טיעון זה, וכך טיעונים אחרים, כתב הגר"ע יוסף זצ"ל בשו"ת יביע אומר (ח"ג, סימן לה). עוד כתב בשו"ת מלמד להועיל (ח"א, סימן מו) וכך בספר מקראי קודש (חנוכה סימן כ). ראה שם מה שהביא בשם הצפנת פענח שיתכן שהדלקת נר חשמלי לא נחשב ל"מעשה הדלקה", ולכן אין בכך קיום מצווה ועיין עוד בקונטרס על דיני חנוכה מאת הגרש"ז אורבך זצ"ל, שדעתו כן.

הדלקת נרות חנוכה ע"י שליח

שאלה:

יישר כח על האתר הנפלא והתשובות המחכימות!!!
 שלום וברכה רבה לרבנים הגאונים שליט"א ה' עליהם יחיו!

מה הדין לגבי אדם שהדליק נרות בביתו ובירך את כל ברכות ההדלקה ועכשיו הזמינו אותו להדליק אצל חמיו וחמותו או בבית חבירו האם חוזר ומברך את כל הברכות שוב? ומה הדין שקודם הוא מברך אצל חמיו או בבית חבירו את כל הברכות האם כשחוזר לביתו חוזר ומברך שוב את כל הברכות?

לגבי ברכת להדליק האם פשוט שמברך דהוי כברכת המצוות אע"פ שיצא מוציא] ומה מברך להדליק או על הדלקת נרות]?
 האם בברכות השבח וההודאה כגון: על הניסים ג"כ אומרים הכלל אע"פ שיצא מוציא? ומה הדין לגבי ברכת שהחיינו שהיא רשות ותלויה בשמחת הלב? ובכלל האם מועיל שליחות למצוות נר חנוכה והאם זה משנה האם בעל הבית נמצא לידו או שהוא במקום אחר?
 בברכה,

תשובה:

שלום רב

כאשר אדם מדליק בבית חברו, הוא לא מקיים בכך כמובן את המצוה, שהרי המצוה היא להדליק בפתח ביתו דוקא ולא בבית חברו, אולם הוא יכול לשמש כשליח עבורו להדלקה זו, אלא שמצוה בו יותר מבשלוחו כמבואר בב"ח בסי' תרעז. בעצם, לפי הבנת הגרעק"א כל דין נר איש וביתו הוא דין שליחות, ולדעתו יסוד דין המהדרין שכל אחד מבני הבית מדליק, ענינו הוא שכל אחד יקיים את מצותו בעצמו ולא על ידי שליח. אולם כאשר השליח מדליק הוא אינו מברך אלא אם כן בעל הבית היוצא ידי חובה בברכותיו עומד לידו ושומע, ובטעם הדבר, במה חלוק דין זה מקביעת מזוזה וכדו' שהשליח מברך, כתב הגרש"ז אויערבך, שקביעת מזוזה היא עצמה מעשה המצוה, משא"כ כא שהיא מצוה שבגופו שיתפרסם הנס מביתו, ודומה הדבר כמי שמניח תפילין על זרוע חברו שהמצוה מתקיימת בגופו של החבר ומעשה המצוה [לא רק החלות גם המעשה] אינו מתייחס כלל לשליח.

בהצלחה

כל השכנים הסכימו לבנות חדרי מ"ד והדייר התחתון מסרב להשתתף בהוצאות

שאלה:

אנו תשעה דיירים בבניין וכולם חתמו שאין להם התנגדות לבנות ממד.

בצד הבניה שלנו יש 4 דיירים האמורים לבנות ממד.

אלא שהדייר בקומה ראשונה מתנגד (למרות חתימתו).

אמרנו לו שאנו נישא בכל עלויות הבניה וכשהוא ירצה להשתמש הוא ישלם לנו את חלקו היחסי בבניית הממד.

הוא אינו מעוניין לשלם על היסודות שהן הקומה הראשונה (חדר מסד) שתבנה ואחר מכן יבנו ארבעת הממדים. מה הדין?

תשובה:

שלום רב,

יש מקום לחייב אותו על פי ההלכה לעמוד בדיבורו ולבנות יחד עם כולם. אבל, המקור לכך אינו ברור לגמרי. הוא גם יכול לטעון שלא התכוון בהסכמתו להתחייב להשתתף בהוצאות, אלא רק שלא למנוע משאר השכנים. אבל אין כל כך צורך להגיע איתו היום להסכמה באשר לגובה ההשתתפות, מאחר שלאחר שישתמש במ"ד ותהיה לו אפשרות לממן את חלקו בבניה, ניתן לתבוע ממנו להשתתף בהוצאות הבניה, גם אם לא הסכים לכך מראש.

מקורות:

עיין ברמ"א חו"מ סוף סי' קסג שכל דברי הקהל אינם צריכים קנין. לכאורה אין מקום לחלק בין עיר שלימה לבין בית משותף, בכל דבר של רבים קיים אותו דין. וכך גם נהוג שאין מקבלים קנין בהחלטות אסיפות וועד הבית.

לעניין לחייב בדיעבד בהשתתפות בהוצאות, עיין בשו"ת הרשב"א ח"ד סי' נד שאם בעל השדה גילה בדעתו שהוא מעוניין בבניה, הרי הוא חייב להשתתף בהוצאות, אף אם מיחה לכתחילה שלא יבנו.